

ההינתקות וההרתעה הישראלית

יאיר עברון

בחרה צורת לחימה שהתאימה לתפיסתה, לפיה, המאזן הצבאי היה לרעתה. ב-1973 פתחו מצרים וסוריה בהתקפה (שמטרותיה היו מוגבלות) משום שמצבן המדיני היה בעיניהן בלתי נסבל, אבל הן ניסו להתאים את תכניות המלחמה ואת מהלכיהן להערכתן שכוחן הצבאי נחות לעומת כוחה של ישראל. בתקופה שקדמה למלחמת ששת הימים (1967) ובשנים לאחר שנחתם הסכם השלום עם מצרים נרתעו המדינות הערביות מלפתוח במלחמה כללית בהעריכין שמאזן הכוחות הוא לרעתן ואילו מצבן המדיני נסבל.

■ **הרתעה בהקשר של אלימות תת-מלחמתית:** באותן השנים בהן הצליחה ישראל להרתיע את מדינות ערב מלפתוח במלחמה כללית היה עליה להגיב בכוח, מספר רב של פעמים, על גירויים צבאיים בקנה מידה מקומי, וזאת על מנת לגבש הרתעה מקומית יציבה. המטרה העיקרית הייתה לאלץ ממשלות ערביות להימנע מפעולות בוקציות צבאיות או למנוע ארגונים צבאיים עצמאיים הפועלים משטחן, מלפעול. בשנות החמישים שקדמו ל"מבצע סיני" (1956) נוהלו פעולות התגמול בעיקר נגד ירדן ומצרים; בשנות השישים – בעיקר נגד סוריה (ובמקצת נגד ירדן); ובשנות השבעים – נגד לבנון. וכך השימוש בכוח צבאי היה לעתים הכרחי, אולם הצלחת ההרתעה הייתה מ-

בגורמים רבים – אסטרטגיים, פוליטיים ופסיכולוגיים.

לפני ניתוח משוואת ההרתעה הישראלית-פלסטינית והערכת התוצאות הצפויות של ההינתקות מרצועת עזה, אסקור בקצרה את משוואת מאזן ההרתעה בין ישראל למדינות הערביות בעבר, וזאת כדי להוסיף לניתוח בסיס של ניסיון השוואתי קודם:

■ **תהליך הרתעה כגורם קבוע ביחסי ישראל-ערב:** כללית, ביחסי הרתעה בין מדינות, הצלחתה או כישלונה של הרתעה מותנים בדינמיקה של יחסים הדדיים בין שלושה מאזנים: מאזן העוצמה הצבאית; מאזן האינטרסים המדיניים; וגורם הנחישות להפעיל את העוצמה הצבאית. בפועל, מצב ההרתעה בין ישראל למדינות ערב נקבע בעבר, לפני הכול, על-ידי היחס בין משקלו של הכוח הצבאי לבין אינטרסים מדיניים. גורם הנחישות היה רלוונטי פחות. מדינות ערב לא נרתעו מלפתוח במלחמה – ב-1948, ב-1969 (מלחמת ההתשה) וב-1973 – כאשר סברו כי האינטרסים הפוליטיים החיוניים שלהן מחייבים לפתוח בפעולות איבה (ב-1956, 1967 ו-1982 ישראל היא שפתחה במלחמה; ב-1967 החליטה על כך ישראל בגלל שחשה איום חמור ביותר על ביטחונה). ב-1969 פתחה מצרים במלחמה מוגבלת לאורך קו החזית בסיני משום שמצבה הפוליטי היה מבחינתה בלתי נסבל, אולם היא

אחד הנימוקים העיקריים המועלים נגד ההינתקות מרצועת עזה הוא שזו תפגע ביכולת ההרתעה של ישראל מול הפלסטינים. ניסוחו הקיצוני של נימוק זה הוא: כל נסיגה של ישראל מהשטחים מחלישה את יכולת ההרתעה שלה בצורה חמורה. לפי הנוסח המתון יותר: נסיגה ללא תמורה, כלומר שאינה מותנית בויתורים פלסטיניים ממשיים, פוגעת ביכולת ההרתעה של ישראל. טיעונים חוזרים וצפויים אלה נגזרים מתפיסה אסטרטגית פופולרית בישראל בדבר חשיבותה של הרתעה ביחסי ישראל עם העולם הערבי בכלל, וביחסים עם הפלסטינים בפרט. על-פי גישה רווחת זו, קיומה של ישראל נשען על יכולת ההרתעה שלה, ואת אפקט ההרתעה קובע גורם מרכזי אחד – נחישותה ונכונותה של ישראל להפעיל כוח, ואלה חייבות לבוא לידי ביטוי בסירוב לעשות כל ויתור בלא תמורה, וודאי כל עוד הסכסוך המזוין נמשך. על כן ההינתקות תחליש במידה רבה את יכולת ההרתעה של ישראל.

ואולם מערכת טיעון זו שגויה: ההרתעה היא תהליך מורכב ביותר ומכילה קודם לכול את יסוד האיום בהפעלת כוח (או הפעלתו כאיתות להפעלת כוח נוסף),¹ אבל הצלחתו או תוצאותיו של האיום תלויות

1. כוח צבאי יכול לשמש גם לאכיפה (coercion) אולם מאמר זה לא דן בנושא זה.

תנית בגורמים נוספים. יתרה מכך, שימוש מופרז בכוח צבאי הוביל לעיתים להסלמה ולא להרתעה.

ניתוח תוצאות מדיניות התגובה הישראליית מצביע על כמה ממדים חשובים של הרתעה במצב של אלימות תת-מלחמתית. ראשית, הצורך הבלתי נמנע להשתמש בכוח צבאי מוגבל למטרות הרתעה והרתעה בלבד. שנית, כאשר לא קיים סכסוך פוליטי חריף הנוגע לאינטרסים החיוניים של המדינה הערבית, ומדינה זו נחותה לעומת ישראל מבחינה צבאית, תשתדל המדינה הערבית להגביל את פעולתם של ארגונים חמושים נגד ישראל (למשל ישראל מול ירדן). כאשר מתקיימים אותם התנאים, אלא שהמשטר הוא חלש ובלתי יציב (כמו במקרה של לבנון), אין סיכוי רב שפעולות תגמול צבאיות יביאו לידי הרתעה יציבה.

כאשר המשטר במדינה ערבית הוא חזק ויוקרתו נפגעת (למשל מצרים באמצע שנות החמישים), פעולות תגמול ישראליות עשויות לגרום הסלמה כללית. המסקנה היא אפוא שהגורמים הרלוונטיים להצלחת מדיניות הרתעה הם: מאזן הכוחות הצבאי; מאזן האינטרסים המדיניים; הכוח והיציבות של המשטרים; ובמידה רבה יכולתם לשלוט על כל הגורמים בתחומם.

התנאים המיוחדים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני אינם דומים בכל הממדים למצבי ההרתעה שנסקרו פה. ואולם אותם הממדים של הרתעה בתנאים של אלימות תת-מלחמתית עשויים לשמש מסגרת התיי-

2. ראו למשל את התיאור העיתונאי המפורט של רביב דרוקר ועופר שלח בספרם **בומרנג: כישלון המנהיגות באינתיפאדה השנייה**. ירושלים: כתר, 2005.

חסות מתאימה לניתוח ההרתעה של ישראל מול הפלסטינים.

דוגמאות להינתקות מן השנים האחרונות: האם הן השפיעו על הרתעה?

הניסיון ההיסטורי מצביע על כך שגם כאשר הינתקות נעשית בתנאים של פעולות איבה מתמשכות, ועקב כך היא נתפסת כהפגנה של חוסר נחישות – גורם ההרתעה בעתיד לא נחלש. באמצע שנות השמונים נסוגה ישראל ממרבית שטחי לבנון בליווי מקהלת קולות שניבאו מפולת. לפני הנסיגה ובמהלכה טענו מבשרי הקטסטרופה שישאל תאבד את כוח ההרתעה שלה מול מדינות ערב, ושהדבר יתבטא בהסלמה רבתי של מאמצי המלחמה נגדה. דבר מכל זה לא קרה במציאות. מה שכן התרחש הוא מלחמת גרילה של החיזבאללה נגד נוכחותה של ישראל בדרום לבנון. ואולם הסיבה לכך לא הייתה חוסר הנחישות שהפגינה ישראל בנסיגה ממרכז לבנון, אלא עצם אחיזתה בדרום לבנון הוא שהביא לתגובה של הארגונים החמושים שנתמכו בידי מרבית האוכלוסייה.

כאשר ישראל נסוגה מדרום לבנון בשנת 2000, שוב נשמעו אותן נבואות שחורות ושוב הן הסתמכו על אותם הנימוקים: נסיגה תתפרש כחולשה, כחוסר יכולת עמידה של ישראל, ותגרום להסלמה של פעולות החיזבאללה נגד ישראל. אלא שבמציאות נשארה חזית לבנון שקטה מאז. יתר על כן, ההתפתחויות החיוביות האחרונות בלבנון, שהביאו לנסיגת סוריה משם (תוצאה של גורמים שאכן אינם שייכים לעניין נסיגת ישראל) התאפשרו, סביר להניח, עקב נסיגתה של ישראל – או לפחות היו מושפעים ממנה – ומשום היציבות הקיימת בגבול

לבנון-ישראל.

עם זאת ובמקביל, הנסיגה מדרום לבנון זכתה לפירוש נרחב כגורם שהצית את האינתיפאדה, פירוש המחזק כביכול את הטיעון שיש מתאם בין נסיגות של ישראל לבין היחלשות כוח ההרתעה שלה. על-פי פירוש זה "למדו" הפלסטינים את הלקח מהתנהגות ישראל בלבנון, האומר לכאורה, שאם יאמצו קו של גרילה וטרור, ישראל תתקפל ותקבל את התנאים שלהם. הסיבות לפרוץ האינתיפאדה עדיין נתונות במחלוקת עמוקה. ואולם תהיה הסיבה אשר תהיה, האינתיפאדה בשלבה הראשון הייתה בעיקר התקוממות אזרחית ובעיקרה – בלי שימוש בנשק. היא הפכה למזוינת, כלומר אימצה לכאורה את הדוגמה שנתן חיזבאללה, רק בשלב השני. בעניין זה קיימת אסכולה ישראלית (ומובן, שפלסטינים רבים שותפים לה) המייחסת את השינוי הזה מהתקוממות עממית, לא חמושה בעיקרה, למאבק מזוין, בעיקר לתגובה הצבאית המסיבית של ישראל לשלב הראשון.²

כל זה מעמיד בספק את הקשר הישיר הקיים כביכול בין פרוץ האינתיפאדה לבין נסיגת ישראל מלבנון. מעבר לכך, אין זה סביר כלל שאוכלוסייה שלמה פותחת במאבק מזוין רק משום שבהקשר אחר עשה האויב ויתורים מול לחץ של פעולות איבה. הדלק שהצית את האינתיפאדה הפלסטינית היה בראש ובראשונה תחושת הקיפוח והעוול שנעשה להם ותפישתם שהתהליך המדיני נחסם (ככל שתחושה זו הייתה מוטעית מן הבחינה האובייקטיבית לנוכח הצעות ראש הממשלה ברק והנשיא קלינטון). כל זה אינו אומר שהדוגמה של החיזבאללה נעדרה משקוליו של ערפאת בהתנהגותו בשלב השני של האינתיפאדה.

ואולם זו לא הייתה הסיבה העיקרית לפרוץ האינתיפאדה.

גורם ההרתעה מול האינתיפאדה הפלסטינית

טיעון הפוך, מזווית ראייה שונה לחלוטין, הוא שאין סיכוי כלל להרתעה בסכסוך עם גורמי טרור או במלחמת גרילה, כלומר מדינות אינן יכולות להרתיע אויבים שאינם מדינות. טיעון זה שנוי במחלוקת, אך ייתכן שהוא נכון חלקית, כאשר האויבים הם ארגוני טרור קטנים. ואולם עם כל ערכו של טיעון זה, ודאי שאין הוא תקף בסכסוך הקיים בין ישראל לפלסטינים. בסכסוך זה הצדדים הם קהילות פוליטיות שבשתייהן יש מנהיגות הפועלת תחת אילוצים פוליטיים וחייבת לזכות במידה גדולה של לגיטימיות חברתית כדי לבצע את מדיניותה.

עמדתם של רבים בהנהגת הפתח מתחילת האינתיפאדה³ הייתה שהאינתיפאדה החמושה היא שגיאה קשה, אלא שיאסר ערפאת דחה את עמדתם. עם הסתלקותו השתנתה המדיניות הפלסטינית. העובדה שהנהגת החמאס החליטה לאחרונה להגביל באופן זמני את פעולות הטרור מפגינה את הערכתה שמרבית החברה הפלסטינית תומכת בעמדת ההנהגה הנוכחית.

השינוי במדיניות הפלסטינית נבע מכמה נסיבות: ראשית, המחיר הגבוה ששילמה החברה הפלסטינית עקב הלחץ

הצבאי של ישראל; שנית, הבטחת התמיכה הבינלאומית, ובראש ובראשונה התמיכה האמריקנית, היא גורם חשוב ביותר לפלסטינים ובתפישתם, בסופו של דבר, זה יכול להיות הגורם העיקרי שישכנע את ישראל להגיע אתם להבנה. נוסף על כך, אצל רבים במנהיגות הפלסטינית עלתה ההכרה בחשיבות הגורם של דעת הציבור בישראל, וכדי להשפיע עליה בכיוון הרצוי להם, על הפלסטינים להפסיק את הטרור. לבסוף, העובדה שתכנית ההינתקות הישראלית עלתה במקביל לשינויים בהנהגה ובחברה הפלסטיניות חיזקה את הנכונות לקבל את הגישה המדינית החדשה. וכך לדוגמה חברים בהנהגה הפלסטינית מייחסים את השינוי החיובי מבחינתם – שחל בעמדת הממשל האמריקני, כפי שהדבר התבטא במהלך ביקורו של אבו מאזן בווינגטון בסוף מאי 2005 – לסיומה של האינתיפאדה המזוינת.⁴

לחץ צבאי של ישראל, בשילוב עם התפתחויות פוליטיות ושיקולים מדיניים גרמו לשינוי במדיניות הפלסטינית והביאו למדיניות החדשה. הפסקת פעולות האיבה הפלסטיניות, גם אם תתברר כהפסקה זמנית, מוכיחה את הצלחת ההרתעה הישראלית. ואולם הצלחתה התאפשרה בשל צירוף של גורמים צבאיים ופוליטיים.

כאשר דוברי החמאס טוענים כי האינתיפאדה היא שגרמה לישראל להחליט להינתק, ייתכן שהם מאמינים בכך, אולם ייתכן גם שהם מנסים לחזק את מעמדם בתוך החברה הפלסטינית. ואכן מרבית הפלסטינים סבורים שהאינתיפאדה כפתה על ישראל את ההחלטה להינתק מרצועת עזה. מצד שני, מרבית הפלסטינים חושבים שהמשך המאבק המזוין פוגע באינטרסים

שלהם. בסקרים הדבר משתקף כך: 29% בלבד מן הפלסטינים הביעו תמיכה בהמשך ההתקפות בתוך הקו הירוק. אחוז דומה תמכו בהמשך הפעולות האלימות מתוך שטח רצועת עזה לאחר ההינתקות, ואילו 68% התנגדו לכך. משמעויות הדבר ש-84% הביעו את תמיכתם בחזרה למשא ומתן כדי להגיע לפתרון מוסכם.⁵

יש אפשרויות אחדות לבאר את מה שנראה כסתירה בעמדות הפלסטינים. אפשר שיש כאן דיסוננס קוגניטיבי. אפשרות אחרת היא, שהפלסטינים מאמינים שהאינתיפאדה תרמה להחלטת ההינתקות של ישראל, אך הם גם מבינים שהמאבק המזוין גובה מחיר גבוה מדי ולכן הם מחייבים מדיניות אחרת כדי להגשים את שאיפותיהם הלא-מיות. לבסוף, ייתכן שהם חייבים להצדיק בעיני עצמם את המחיר הגבוה, המצוקה והסבל שעברו עליהם במשך זמן רב. ואולם התוצאה הסופית של הניתוח הזה אינה דומה כלל לטענה שההינתקות היא ניצחון למאבק המזוין ולכן זוהי הדרך ללכת בה גם בעתיד. ואם נעביר את התוצאה הזאת למסגרת הניתוח של ההרתעה, נגיע למסקנה שהנסיגה של ישראל מרצועת עזה (וחוסר הנחישות הנגזר ממנה כביכול) לא החלישה את כוח ההרתעה של ישראל.

החלטת ישראל להינתק

האם היתה זו האינתיפאדה החמושה שהובילה להחלטה להינתק? יש להבחין בין התשובות של הציבור לאלה של מקבלי ההחלטות. מרבית הישראלים עייפו כמובן מן העימות המתמשך והיו מקבלים ברצון פתרון הכרוך בפשרות. אולם לכך היו מורכבים כנסיים כגון לפני האינתיפאדה, ולגבי רצועת עזה, במיוחד. והנה דווקא כשרבו התקפות

3. Yezid Sayigh, "The Palestinian Strategic Impasse," *Survival* 44, No. 4, Winter 2002–2003, pp. 7–21.

4. ר' למשל, ג'סאן חטיב, "תזווה חיובית", *Bitterlemons*, 27 ביוני 2005.

5. סקר דעת קהל 15, מארס 2005, *Palestinian Center for Policy and Survey Research*.

הטרור, דעת הציבור הישראלי התלכדה בתמיכה במדיניות תקיפה ובהפעלת אמצעי מנע חריפים יותר נגד הפלסטינים. רק עם דעיכת פעולות הטרור ב-2004 היו יותר ויותר ישראלים מוכנים לקבל את ההינתקות. יתר על כן, בימים אלה ממש רווחת הדעה שהתמיכה בהינתקות תרד אם מלחמת הטרור תתחדש במלוא עוצה. לבסוף, עצם ההחלטה לצאת מרצועת עזה הייתה ככל הנראה מעוגנת בהבנה של שרון ויועציו, שמהלך מדיני כלשהו הכרחי בזמן שישאר הולכת ומאבדת את היוזמה המדינית הכללית. שרון אף חשש שללא יוזמה מדינית ישראלית ייווצר פער גדל והולך בין ישראל לארצות הברית. השיקול הדמוגרפי היה גם הוא בעל משקל. שרון הניח גם, הנחה שהוכחה כנכונה, שתכנית ההינתקות תזכה בתמיכה רחבה בתוך ישראל.

לקחי האינתיפאדה הראשונה (1987-1991) גם הם רלוונטיים בהקשר הזה. מערכה זו, שהייתה בעיקרה התקוממות אזרחית, הוכיחה לציבור הישראלי שהפלסטינים הם עם מאוחד ונחוש. הדבר הביא את הציבור להכרה בצורך לשנות את ההנהגה המדינית וגרם לבחירתו של יצחק רבין, והוא אימץ את תהליך אוסלו. הצירוף של הרצון המאוחד ונהייתו של הפלסטינים, ולא דווקא השימוש בשיטות טרור, הם אפוא הגורם היסודי שהביא את ישראל להכיר בתנועה הלאומית הפלסטינית ובצורך לחלק את ארץ-ישראל.

המסקנה הכללית היא, שכאשר הפלסטינים מגלים התנגדות חזקה אבל ללא אלימות חריפה ובמיוחד ללא טרור של מתאבדים נגד אזרחים בתחומי הקו הירוק, דעת הקהל בישראל מוכנה יותר לפשרות מדיניות. נכונות זו עולה ככל שנמשכת

תקופת הרגיעה שלאחר הפיגועים. אין זאת אומרת שהאלימות אינה אחד מכלל שיקולי הציבור, אולם השפעתה מורכבת ופועלת לשני הכיוונים. לעומת זאת, כאשר הטרור מופעל, נוטים הישראלים לנקיטת אמצעים צבאיים חזקים ונכונותם לפשרות פוחתת.

הרתעה – חלק מהדיאלוג בין יריבים: התפיסה ההדדית ביחס למאזן האינטרסים

יעילותה של ההרתעה הישראלית מול הפלסטינים תלויה בעיקר בשני גורמים משולבים: המחיר שהפלסטינים יצטרכו לשלם אם יפנו לדרך המאבק המזוין, והאינטרסים החיוניים של הצדדים כפי שהם מעריכים אותם אהדדי. כאשר ישראל מגדירה את מה שבעיניה הוא האינטרס הלאומי החיוני שלה, הדבר עשוי להשפיע גם על הדרך שבה הפלסטינים מגדירים את האינטרס הלאומי החיוני שלהם, ולהפך. כדי להגן על האינטרסים הלאומיים החיוניים ביותר שלו, יהיה כל צד מוכן לשלם מחיר גבוה ביותר ולא להירתע. הצלחת ההרתעה מושפעת אפוא מהאופן שבו כל צד רואה את האינטרסים החיוניים שלו עצמו, בעוד ראייה זו מושפעת גם מתפיסתו כיצד הצד האחר תופס את האינטרסים החיוניים שלו עצמו. הרתעה איננה מצב פשוט של כן או לא, אלא תהליך תמידי שבו הצדדים שוקלים את מאזן האינטרסים ההדדי וכל צד בוחר אסטרטגיות המכוונות גם להשפיע על הצד השני, כדי שזה יבין מה הם האינטרסים החיוניים של יריבו וירתע מלפגוע בהם.

לישראל יש אינטרסים לאומיים חיוניים הנמצאים מעבר לכל שיקול של הרתעה. אחד האינטרסים הללו, שבנוגע אליו יש קונסנזוס רחב, הוא שהמדינה צריכה להיות

"יהודית ודמוקרטית". המשך האחידה בשטחים מנוגד תכלית ניגוד לאינטרס חיוני זה של ישראל ולכן ההינתקות מן השטחים משרתת אינטרס חיוני של ישראל. אינטרס לאומי זה יוצר אינטרס חיוני נוסף – למנוע זרימה גדולה של פלסטינים אל תוך ישראל על-פי "זכות השיבה". האינטרס הזה עשוי להשפיע על מאזן האינטרסים הלאומיים ובכך על יעילות ההרתעה, וזאת על-ידי כך שחלקים במנהיגות הפלסטינית ובממסד הפוליטי יפנימו את העמדה הישראלית הזאת ולפיה ינסחו את האינטרס הפלסטיני החיוני, כלומר יהיו מוכנים לוותר על זכות השיבה. עם זאת יש אי-ודאות רבה בנוגע לסיכוי שהפלסטינים אמנם ינקטו עמדה כזאת.

מרבית הישראלים נוטים גם לקבל את הנוסחה שלפיה אין מנוס מפתרון של שתי מדינות, והם מוכנים להשלים עם הקמתה של מדינה פלסטינית. ואולם יעד זה אינו מרכזי, מבחינתם, כמו המטרה לשמור על מדינה "יהודית ודמוקרטית". בעיני הפלסטינים הקמתה של מדינה פלסטינית היא יעד מרכזי כמובן וביטוי מרכזי של האינטרס הלאומי. אם ישראל תנהל מדיניות שתוביל להקמתה של מדינה פלסטינית לצד ישראל, הדבר עשוי להשפיע כך שיתחזקו הגורמים הפוליטיים הפלסטיניים המוכנים לפשרות מדיניות. לעומת זאת ידוע וברור שבחברה הישראלית ובאליטות שלה יש שסעים עמוקים בנוגע לאינטרסים החיוניים ביותר של ישראל, מעבר לאלה שהוזכרו לעיל.

עמידו של מאזן ההרתעה

להלן הגורמים בעלי המשקל הרב ביותר במאזן ההרתעה הישראלי-פלסטיני: מאזן האינטרסים, כלומר השאלה מה יהיו

התוצאות של התהליכים המדיניים בעתיד; השפעת כוחות שמחוץ לאזור (ובייחוד השפעת ארצות-הברית) על התהליך המדיני; התרומה (חיובית או שלילית) של מדינות אחרות באזור; אמצעי הביטחון שישראל יכולה להפעיל כדי להרתיע פעולות אלימות של הפלסטינים בעתיד; כוחם ויציבותם הפנימית של המשטרים והממשלות בישראל ובפלסטין. הצלחת ההרתעה אינה נתונה אפוא במה שהפלסטינים חושבים על נחיתותה או חוסר נחישותה לכאורה של ישראל בעבר, אלא היא תלויה בעיקר בשיקולים מדיניים, במשולב עם השימוש בכוח מצד ישראל כאשר הדבר נדרש.

מובן שיש אי-ודאות ניכרת בנוגע לתפתחויות הצפויות בעתיד: ראשית, כלל וכלל לא ברור שיימצא מפגש בין האינטרסים הלאומיים החיוניים של ישראל ושל הפלסטינים. אם אמנם תימצא הנוסחה המשותפת לפתרון, ייתכן שתימצא אפשרות להגיע להסכמי ביניים כלשהם, שבכוחם יידחה משבר עמוק בין הצדדים. חשוב לציין שהצד הפלסטיני מודע היום לעמדות ולתפיסות של ישראל הרבה יותר משהיה קודם לאינתיפאדה.

שנית, ארגונים פלסטיניים פורשים יכולים לנסות להפר את ההפסקה הנוכחית בפעולות אלימות, או שהם יכולים לעשות זאת בעתיד. בינתיים, בהווה, נראה שהגוף העיקרי של פתח והנהגת החמאס מוכנים להפסקת אש, תוך משברים מפעם לפעם, וזאת תתקיים כנראה במשך השנה הקרובה, אם ישראל אמנם תבצע את תכנית ההינתקות. מעבר לכך, ובזיקה למצב החברתי והכלכלי בשטחים, הנכונות של הפלסטינים להימנע מפעולות טרור עלולה להישחק והארגונים הקיצוניים יכולים להגיע למסקנה

שתמיכת הציבור הפלסטיני תינתן להם אם יחדשו את ההתקפות על ישראל. ארגוני האופוזיציה עלולים גם לנסות ולחדש את המאבק המזוין כדי לערער את השלטון הנוכחי של הפתח. וכך ככל שייחלשו המוסדות הפלסטיניים וסמכותם כך ייחלשו סיכוייה של ההרתעה הישראלית להצליח.

סיכום

ההנחה הפשטנית שההינתקות מרצועת עזה תגרום, היא בפני עצמה, להחלשת כוח

ההרתעה של ישראל מול הפלסטינים, איננה מתקבלת על הדעת. לקחי האינתיפאדה מצביעים על כך שהרתעה היא גורם משפיע ביותר, אולם הצלחתה תלויה בשילוב של גורמים מדיניים וצבאיים, של אינטרסים ותהליכים. לכן גם בעתיד סביר להניח כי מאזן ההרתעה בין ישראל לבין הפלסטינים יהיה תלוי בשילוב של גורמים מדיניים עם שימוש בכוח צבאי אם התהליכים המדיניים לא יבשילו וימנעו פעולות איבה, וההתקוממות המזוינת תתחדש.

תכנית ההינתקות – ציוני דרך

18 בדצמבר 2003 – ראש הממשלה, אריאל שרון, מודיע בכנס הרצליה על "תוכנית ההינתקות מהפלסטינים".

15 במרץ 2004 – הודעתו המדינית של ראש הממשלה על תוכנית ההינתקות מאושרת בכנסת על חודו של קול – 46 בעד מול 45 נגד.

14 באפריל 2004 – נשיא ארצות הברית, ג'ורג' ו. בוש, מביע תמיכה נלהבת בתוכנית ההינתקות ומכנה אותה "אמיצה ונועזת".

2 במאי 2004 – 59.5% מקרב מתפקדי הליכוד דוחים את תוכנית ההינתקות של ראש הממשלה.

28 במאי 2004 – תוכנית ההינתקות מעודכנת: פינוי התנחלויות יבוצע בארבעה שלבים, וכל אחד מהם יובא לאישור הממשלה לפני ביצועו. הפינוי יושלם עד סוף 2005.

6 ביוני 2004 – הממשלה מאשרת את תוכנית ההינתקות המתוקנת ברוב של 14 שרים מול שבעה. על פי ההחלטה, הממשלה מתכוונת להשלים עד סוף 2005 את פינוי כל התנחלויות ומתקני צה"ל מרצועת עזה, וארבע התנחלויות ומתקני צבא מצפון השומרון.

24 באוקטובר 2004 – הממשלה אישרה את הצעת חוק הפיצויים למתנחלים (חוק "פינוי-פיצוי") ברוב של 13 שרים נגד שישה.

26 באוקטובר 2004 – הכנסת הצביעה על אישור הודעת הממשלה בנושא תוכנית ההינתקות. 67 חברי כנסת הצביעו בעד ההינתקות, 45 חברי כנסת – נגד, ו-7 נמנעים.

16 בפברואר 2005 – אישור החוק – הצעת חוק יישום תכנית ההינתקות, תשס"ה-2005. 59 – בעד, 40 – נגד, ו-5 נמנעים.

9 ביוני 2005 – בג"צ נתן תוקף חוקי לתכנית ההינתקות, כאשר 11 שופטים, בראשות נשיא בית המשפט, אהרון ברק, דחו 12 עתירות שהוגשו נגד יישום התוכנית וחוק "פינוי-פיצוי" ברוב של עשרה נגד אחד.

20 ביולי 2005 – הכנסת מצביעה על הצעה לדחיית ביצוע תכנית ההינתקות (הצעת חוק יישום תכנית ההינתקות, תיקון – דחיית מועד יישום תכנית ההינתקות, התשס"ה-2005). הצביעו נגד – 68, בעד – 43.